

Darja Radović Mahečić

IMPRESIVNA PLATFORMA ZA DIJALOG STRUKE

Nacionalni institut za povijest umjetnosti
u Parizu (INHA)

Francuski *Institut national d'histoire de l'art* (INHA, www.inha.fr) jedan je od utemeljitelja *Research Institutes in the History of Art* (RIHA, www.riha-institutes.org), udruge dvadesetak najznačajnijih europskih i američkih istraživačkih instituta za povijest umjetnosti koja je utemeljena u Parizu 1998. godine. Ta mreža instituta potiče razmjenu informacija i mobilnost istraživača, postavlja norme u organiziranju dokumentacije i informatizaciji stručne zajednice, pokreće zajedničke projekte, a time i evoluciju same discipline.

Nacionalni institut za povijest umjetnosti u Parizu ima barem dvadeset godina dugu povijest. Krajem sedamdesetih godina 20. stoljeća francuski je povjesničar umjetnosti André Chastel, učenik Henrija Focillona, prvi razradio strukturu jednog istraživačkog instituta za Pariz, koji bi bio usko vezan s velikom knjižnicom povijesti umjetnosti. Svojom se zamisli nadovezao na raniji projekt Jacquesa Douceta, koji je 1908. osnovao specijaliziranu Knjižnicu za umjetnost i arheologiju, uviđajući važnost stvaranja jezgre za smještaj dokumentacije i za znanstvena istraživanja u čitavom rasponu povijesnoumjetničke grane. Višeslojne pripreme faze dovele su do prihvaćanja konačnog progra-

ma Instituta koji je 1996. predložio Michel Laclotte, sadašnji potpredsjednik Znanstvenog savjeta u Institutu, a misiju je dovršio, žrtvujući sedam godina profesionalnog života, generalni direktor Alain Schnapp, koji je u listopadu 2005. otišao u mirovinu. Ambiciozno zamišljen i ostvaren Nacionalni institut za povijest umjetnosti u formi javne, kulturne i znanstvene ustanove u djelokrugu Ministarstva kulture, obrazovanja i znanstvenih istraživanja službeno je otvoren u srpnju 2001. godine. Uz Administrativni i Znanstveni savjet, Institut se trenutno sastoji od osam kvalificiranih znanstvenika i pet drugih djelatnika, koji raspravljaju o svim pitanjima vezanim za istraživanja. Znanstveni savjet odlučuje o mentorskom radu, bilo da je riječ o studentima ili gostujućim doktorantima i postdoktorantima. "Osim administracije i dokumentarista nema stalno zaposlenih(...)", objašnjava znanstvena savjetnica Alice Thomine: "(...)takav je temeljni ustroj INHA, no istraživači se 90% svoga radnog vremena bave isključivo istraživanjima, a 10% mentorskim i drugim zajedničkim radom."

Početakom 2004. Nacionalni institut za povijest umjetnosti sa svim je svojim partnerima, a to je većina pariških ustanova za povijest umjetnosti, smješten u za tu svrhu adaptira-

nu, veliku ugaonu Palaču Colbert s galerijom, odnosno pješačkim prolazom nalik zagrebačkom Oktogonu, u 2. arondismanu. Za odabir lokacije u najužem središtu grada presudna je bila susjedna zgrada francuske Nacionalne knjižnice u Ulici Richelieu arhitekta Henrija Labroustea (1859.-1868.), u kojoj je već bila smještena stručna "Biblioteka Jacques Doucet", baza institutske knjižnice. Novonastali se institut, dakle, fizički približio i polovično posvojio prostore postojeće zgrade Nacionalne knjižnice, umjesto da svoju bibliotečnu zbirku seli u novi prostor. Za sada znanstveni istraživači rade u Ovalnoj čitaonici, no namijenjena im je poznata Labrousteova dvorana, koja se do 2008. detaljno restaurira. Tako je Nacionalna knjižnica - Richelieu, poznata po specijaliziranim kolekcijama i bibliografijama, s polovicom od svojih 330 čitalačkih mjesta, pripala istraživačima povijesti umjetnosti. Nacionalna knjižnica u Parizu, naime, razmještena je na četiri lokacije, od kojih središnje mjesto pripada novoj zgradi "François Mitterand" s preko 3500 sjedala u 13. arondismanu.

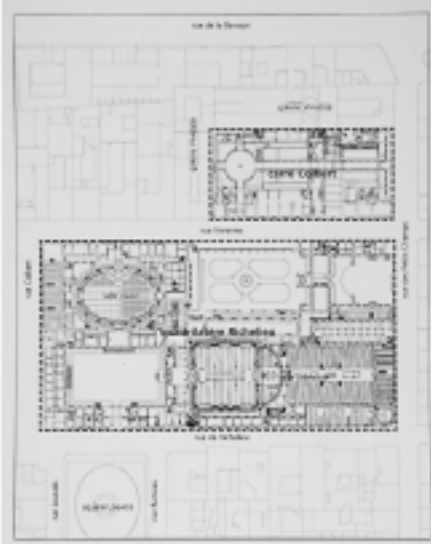
Cilj INHA bila je fuzija postojećih stručnih knjižnica: spomenute Doucetove za umjetnost i arheologiju (807 000 dokumenata), Centralne biblioteke nacionalnih muzeja (252 000 dokumenata) te biblioteka Više umjetničke škole (128 000) i Nacionalne škole

povelja (149 000 dokumenata), te stvaranje jedinstvene knjižnice uz Palaču Colbert koja ponajprije nudi prostore za rad i prezentaciju rezultata istraživanja.

Po katovima revitalizirane Palače Colbert prostorije gradiraju od većih i prometnijih prema manjim i izoliranijima, tj. bez najave nedostupnim sobama glavnih istraživača. Mjesta susreta, veće i manje dvorane za sastanke i predavaonice nose imena poznavatelja umjetnosti koji su zadužili struku: od trgovaca grafikama i izdavača do kolekcionara i povjesničara umjetnosti, ne nužno Francuza. Tako najposjećenije velike predavaonice nose imena Giorgia Vasarija i Waltera Benjamina, a nešto manje francuskog antikvara Fabija de Peiresca, koji je početkom 17. stoljeća uz svoju kolekciju vodio i svojevrsnu "agenciju znanstvenih informacija", ili osamnaestostoljetnog velikog tiskara i poznavatelja gravura Mariettea. Primanjima namijenjene dvorane nazvane su po utemeljitelju ikonologije, Nijemcu Abyju Warburgu i Talijanu Robertu Longhiju, koji je pisao o složenosti rada povjesničara umjetnosti i praksi atribuiranja u slikarstvu. Znanstveni se savjet sastaje u dvorani "André Chastel", nazvanoj po idejnom začetniku Instituta, koji takvim imenovanjem prostorija nije postao sterilan hram struke, već je naprotiv to "praktično" spominjanje imena "velikih" omogućilo da njihove zasluge na dodatan način ostanu u optjecaju.

U istoj zgradi sada se nalazi niz institucija vezanih za povijest umjetnosti, pa su u profesionalnom iskustvu pod istim krovom spojeni sveučilište (sedam različitih katedara vezanih uz povijest umjetnosti), dokumentacijski centar (sa stručnim bibliografijama i srodnim strukama), redakcije časopisa, stručna društva, komisije i savjeti (francuski i inozemni), mladi i stariji istraživači te konzervatori. Takva teoretska i praktična formacija u Francuskoj, u kojoj postoji cijeli niz različitih institucija, bila je do nedavno nezamisliva.

U sklopu Palače Colbert je i Nacionalni institut za baštinu (Zavod za zaštitu spomenika) te je primarna misija ovakva organizma bila stvaranje platforme za poznavanje baštine s jedne strane i razvoj njezina proučavanja s druge strane, odnosno omogućavanje koncentrirane i bliske suradnje znanstvenih istraživača i konzervatora. Programi istraživanja predlažu se i vode zajednički, a instituti znanstveno surađuju i sa sveučilištem, drugim knjižnicama i muzejima, s kojima kontinuirano organiziraju kolokvije i konfe-

rencije (kojih je tjedno nekoliko) te stručne izložbe (od kojih se po jedna stalno nalazi postavljena u prostorijama Palače Colbert). Na taj način i rezultati istraživanja ostaju na jednom mjestu.

INHA je preuzeo veliku odgovornost i za mlade istraživače te konzervatore i suradnike institucija koje se bave kulturnim nasljeđem ne samo u Parizu nego i u široj regiji te u inozemstvu. Institut podupire više francuskih i inozemnih fondacija. Iako je budžetska ustanova, dodatno ju redovito podupiru: Ministarstvo vanjskih poslova (ponajprije dodjeljivanjem stipendija istraživačima iz drugih zemalja), Francuska fondacija (izdavanje publikacija i prijevodi na francuski i s francuskog jezika), Getty Grant (stipendira doktorante iz srednje i južne Amerike), Fondacija Samuel Kress (doktoranti iz Europe), Campagnia di San Paolo (boravak Talijana u instituciji, a financira prijevode svojih studenata na talijanski), La Junta de Andalucia et l'université de Grenade (jedna istraživačka stipendija). La Terra Foundation nudi pak odlazak u SAD francuskim istraživačima, Air France mecenatski pomaže u putovanjima, itd. Kako kroz povijest tako i danas brojni privatni ljubitelji starina također kroz ovu instituciju podupiru "nasljeđe francuske intelektualne i umjetničke baštine". Internacionalna vokacija instituta omogućuje studentima da razviju svoje interese i lako ih usporede s inozemnim iskustvima. Inozemni stipendisti dobivaju u Palači Colbert svoj ured te internetski pristup ciljanim bazama podataka i bibliografijama. Mentorski je rad iznimno intenzivan, kao i obveza razmjene iskustava s drugim relevantnim stručnjacima i postojećim institucijama. Gostujući istraživači odlaze najmanje jednom tjedno na

predavanja istaknutih domaćih i inozemnih stručnjaka koja se organiziraju u INHA, sudjeluju u diskusijama te pripremaju vlastito predavanje o rezultatima obavljenih istraživanja. Raspon tema kojima se bave istraživači u INHA uistinu dokazuje neograničeno polje povijesti umjetnosti, za što se ovdje nudi izvrsna infrastruktura za rad u raznim medijima.

Intelektualni su alati INHA, dakle, razvoj osovine istraživačkoga rada, konstitucija dokumentacijskih alata te koncentracija istraživača i konzervatora. Kolektivne mogućnosti jesu: korištenje dokumentacije za istraživače, organizacija konferencija i seminara, publiciranje doktorskih disertacija, znanstvenih radova i zbornika skupova. Sustavno se radi na razmjeni ideja i istraživača te širenju informacija putem internetske stranice i informativnog časopisa *Les Nouvelles des INHA*, nalik *Kvartalu*, čije je uredništvo sastavljeno od predstavnika institucija s ove zajedničke adrese. Zbog velikog broja drugih časopisa (pa i redakcije revije *Histoire de l'art* pod istim krovom) izlaženje vlastitog znanstvenog časopisa *Perspective* tek je u pripremi.

Zanimljivo je bilo provjeriti prisutnost hrvatskih knjiga i časopisa u stručnim kolekcijama pariških knjižnica putem baze podataka INHA. Nakon intenzivne razmjene tijekom šezdesetih i sedamdesetih godina 20. stoljeća, distribucija našeg znanstvenog rada kao da je u potpunosti zamrla u posljednjih dvadesetak godina. Osim izuzetka izložbenog kataloga *Hrvatske renesanse* i rijetkih znanstvenih časopisa koji u nas redovito izlaze (poput *Radova Instituta za povijest umjetnosti*), prisutnost je hrvatskih stručnih izdanja

zanemariva. Šteta je tim veća što prijevoda našeg znanstvenog rada gotovo da i nema, osobito ne na francuski jezik. S druge strane zainteresirani stručnjaci u Francuskoj informacije o našoj baštini prikupljaju putem interneta. Tako je na predavanju o slikama francuskih autora u zbirkama srednjoeuropskih muzeja i galerija pohvaljena stručnost te izgled internetskih stranica varaždinskog Gradskog muzeja, a komentirana diskutabilnost atribucija slika potencijalnih francuskih slikara u zagrebačkoj Strossmayerovoj galeriji i Muzeju grada Zagreba. U odnosu na druge države iz regije naša je prisutnost u francuskim stručnim fondovima relativno mala, a naš rad nepoznat.

Nacionalni institut za povijest umjetnosti u Parizu i u velikoj kulturnoj zemlji bogatoj spomenicima kakva je Francuska, s brojnim institucijama i specijaliziranim bibliotekama, predstavlja impresivni organizacijski pothvat, u kojem se uz rad na dokumentaciji i samo istraživanje gradi i struktura za intenzivan i poticajan dijalog struke. A povjesničari umjetnosti u Parizu redovito posjećuju prostorije INHA u Ulici Vivienne u kojima se kontinuirano odvijaju relevantni sadržaji. Struka se tako identificirala s prostorom, a istraživački je rad dobio svoj dostojan okvir. I da završimo riječima znanstvene savjetnice Alice Thomine: "Osnovna misija INHA je pomagati i hrabriti znanstvena istraživanja u povijesti umjetnosti, za razliku od drugih aspekata povijesti umjetnosti. Referentna knjižnica, programi organiziranja dokumentacije (npr. biografski leksikoni određene grupe umjetnika i slično), razvoj znanstvene razmjene (pozivanje inozemnih istraživača, kolokviji, itd.) - sve je tomu podređeno."